

Eduskunta
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta
HE 100/2017 vp

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle alkoholilainsäädännön ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Ensi ja turvakotien liitto on vuonna 1945 perustettu valtakunnallinen lastensuojelun kansalaisjärjestö, jonka sääntömääräinen yhteiskunnallinen tehtävä on puolustaa lapsen etua, turvata lapsen oikeus suotuisiin kasvuolosuhteisiin ja turvalliseen kehitykseen, tukea vanhemmuutta sekä ehkäistä perheväkivaltaa.

Ensi- ja turvakotien liitto kiittää mahdollisuudesta lausua tästä hallituksen esityksestä. On erittäin tärkeää, että lausunnot otetaan lainvalmistelussa huomioon, sillä lausuttavana olevassa esityksessä on hyvin huolestuttavalla tavalla ohitettu ehdotettujen uudistusten vaikutukset niin lapsiin ja perheisiin kuin terveyteen ja kansantalouteenkin.

1. Esitys on vastoin kansallisia sosiaali- ja terveystieteellisiä tavoitteita ja kansainvälisten järjestöjen suosituksia

Kuten esityksessä todetaan, sosiaali ja terveystieteelliseen kuluun alkoholin politiikan varsinainen tarkoitus on vähentää alkoholin käyttäjilleen, heidän läheisilleen, muille ihmisille ja yhteiskunnalle aiheuttamia ongelmia ja haittoja. Esityksessä kuvataan, kuinka alkoholin kokonaiskulutus lisääntyi vuoden 1995 alkoholilain tultua voimaan ja kiihtyi 2004, jolloin alkoholiveroa alennettiin ja matkustajatuonti EU-maista vapautettiin. Alkoholin kulutuksen lisääntymisen haittoja avataan esityksessä monesta näkökulmasta, esimerkkien ja tilastojen valossa. Lisäksi todetaan, että WHO:n ja OECD:n uusimpien suositusten mukaan haittojen vähentämiseksi tarvitaan toimia, jotka kohdentuvat koko väestöön, mm. alkoholin saatavuuden rajoitukset.

Edelleen esityksessä pohditaan myös muita alkoholin kulutusta ja haittoja vähentäviä keinoja kuin saatavuuden rajoittamista, mutta todetaan, ettei niiden tehokkuus ole samaa luokkaa. Kaiken tämän jälkeen esityksessä kuitenkin ehdotetaan alkoholin saatavuuden lisäämistä: merkittävin uudistus olisi entistä väkevämpien alkoholi-juomien tuominen Alkon myynnistä laajempaan kauppajärjestelmään, kioskien ja huoltamoiden vähittäismyyntiin. Sille ei esitetä yhtään ihmisten sosiaaliseen hyvinvointiin tai terveyteen liittyvää perustetta – koko aiemmin avattu tieto jätetään lakiehdotuksessa huomiotta. Sen sijaan todetaan, että empiirisen ja teoreettisen tiedon perusteella on varmaa, että muutos vaikuttaisi negatiivisesti väestön sosiaaliseen hyvinvointiin ja terveyteen. Yksittäisenä lauseena mainitaan, että alkoholin saatavuuden

lisäämisen aiheuttamia vaikutuksia pyrittäisiin ehkäisemään tehostamalla kaikkia alkoholilainsäädännölle vaihtoehtoisia ja sitä tukevia keinoja. Tälle ei kuitenkaan esitetä sen enempää konkreettisia keinoja, toteuttamissuunnitelmaa kuin resurssejakaan.

Yksi hallituksen keskeisistä sosiaali- ja terveystaloudellista tavoitteista on hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen. Koska uudistuksella lisätään alkoholin kokonaiskulutusta, uudistuksen vaikutukset ihmisten hyvinvoinnille ja terveydelle ovat negatiiviset.

Esityksessä arvioidaan, että eri väestöryhmien terveyden eriarvoisuus lisääntyisi todennäköisesti esityksen johdosta.

Ensi- ja turvakotien liitto pitää välttämättömänä, että kansanterveydellisiä ja ihmisten sosiaaliseen hyvinvointiin ja terveyteen liittyviä tavoitteita, jotka esityksessä hyvin analysoidaan ja tunnistetaan, eivät näin räikeällä tavalla tule alistetuksi elinkeinopoliittisille tavoitteille. Pidämme välttämättömänä, että esitystä korjataan sosiaali- ja terveystaloudelliset tavoitteet paremmin huomioon ottavaksi tai minimissään niin, että laista tehdään määräaikainen, johon sidotaan sen kansanterveydellisten ja lapsiin kohdistuvien vaikutusten arviointi. On ennakoitavissa, että yhteiskunnan kannalta esityksen vaikutukset tulevat olemaan erittäin kalliit.

Ensi- ja turvakotien liitto kysyy huolestuneena, miten hallitus voi antaa esityksen, joka on näin vakavasti vastoin sosiaali- ja terveystaloudellisia tavoitteita, tutkimusten tuottamaa tietoa ja kansainvälisten järjestöjen suosituksia.

2. Esitysluonnos on lapsen edun vastainen

Lapsivaikutusten arviointi perustuu lapsen oikeuksien yleissopimukseen, jonka mukaan lapsen etu on otettava ensisijaisesti huomioon kaikessa lasta koskevassa päätöksenteossa ja muussa toiminnassa. Lapsen edun huomioonottaminen edellyttää, että päätöksentekoa ja toimintaa arvioidaan yksittäisten lasten, lapsiryhmien sekä yleensä lapsen oikeuksien toteutumisen kannalta. Hallitus edistää lapsivaikutusten arvioinnin kehittämistä ja levittämistä osana yhtä kärkihankettaan.

Tässä esityksessä lapsivaikutusten arviointi on jäänyt varsin ohueksi, mutta sellaisenaankin se nostaa esiin seikkoja, jotka osoittavat esityksen olevan vakavasti lapsen edun vastainen.

Esityksessä arvioidaan, että alkoholijuomien saatavuus ja markkinointi myös lapsille lisääntyisivät ja yleisimmin kaupan olevat alkoholijuomat samalla väkevöityisivät. Vaikka luvanvaraisessa myynnissä valvotaan varsinaista lapsille myyntiä hyvin, lasten mahdollisuudet hankkia muulla tavoin esimerkiksi uusia alkoholijuomasekoituksia paranisivat merkittävästi. Lasten alkoholinkäytön aleneva trendi voisi vähintään pysähtyä.

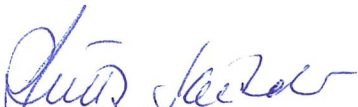
Ensi- ja turvakotien liitto pitää äärimmäisen hälyttävänä arvioitua riskiä, että alkoholin aiheuttamia terveyshaittoja ei pidetä enää tulevaisuudessa kansanterveysasiana, vaan yksilöiden omana ja itse hankittuna ongelmana. Alkoholiriippuvaisten ja suurkuluttajien oman vastuun korostaminen vaikuttaisi vakavasti heidän puolisoitensa, lastensa ja muiden läheistensä asemaan yhteiskunnassa ja myös näiden ihmisten saamaan palveluun tulevaisuudessa. Hoitamattomien päihdeongelmien inhimilliset ja kustannukselliset haitat ovat jo tällä hetkellä erittäin suuret ja niitä ei tule entisestään hallituksen aktiivisin toimin kasvattaa.

Ensi- ja turvakotien liitto nostaa esiin, että äidin päihteidenkäyttö on yleisin syy pienten lasten huostaanottoihin Suomessa. Tälläkin hetkellä Suomessa joka neljäs lapsi kärsii jollain tavoin äitinsä tai isänsä päihteiden käytöstä. Päihteet vaarantavat myös syntyvän vauvan kehityksen. Vuosittain 3600-6000 sikiön kehitys on vaarassa päihteiden takia. Pelkästään alkoholin eriasteisesti vaurioittamia lapsia syntyy vuodessa noin 600. Näiden vaurioiden estämiseksi ja vähentämiseksi Ensi- ja turvakotien liitto pitää yllä Pidä kiinni®- hoitojärjestelmää.

Alkoholilain uudistuksella lisätään alkoholin kokonaiskulutusta. Näin ollen myös raskaana olevien naisten alkoholin käyttö lisääntyisi. Ensi- ja turvakotien liitto haluaa muistuttaa, että alkoholi on kaikkein merkittävin sikiön kehitystä uhkaava tekijä. Kaikista päihteistä juuri alkoholi aiheuttaa eniten sikiövaurioita. Raskaudenaikainen alkoholinkäyttö on tällä hetkellä yksi merkittävimmistä kehitysvammaisuuden aiheuttajista länsimaissa. Se on myös ainoa, jonka aiheuttama haitta olisi täysin estettävissä.

Ensi- ja turvakotien liitto esittää, että alkoholin vähittäismyynnin laajentaminen monenlaisin menetelmin tuotettuihin ja entistä väkevämpiin alkoholijuomiin poistetaan esityksestä lapsen edun vastaisena.

Helsingissä 20.11.2017

Riitta Särkelä

pääsihteeri

Ensi- ja turvakotien liitto ry

Maarit Andersson

kehittämispäällikkö

Ensi- ja turvakotien liitto ry